

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Det Danske Samfund

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Det Danske Samfund", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 453. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1839_628-txt-shoot-idm802.pdf (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Til 23de April.

Mine Herrer!

Dagen efter Sidst hörde jeg i Byen, vi skulde have stiftet et Selskab for "Nordens Aand," hvortil jeg naturligviis svarede, det var Synd at tillægge os saa pralende Indbildninger, da vi for det Første lod Selskabets Stiftelse komme an paa en Pröve, og dernæst kun agtede i al Beskedenhed at stifte et Selskab for det *Folkelige*. Men, svarede saa En af vore folkeligste Fruer mig: hvad er det *Folkelige*? Jeg blev afbrudt, för jeg ret fik begyndt at svare, og det bidrog sagtens til, at jeg siden slet ikke har kunnet glemme det Spörgsmaal, og nu som altid griber jeg da den förste den bedste Leilighed til at give Luft hvad der kvaldes i mig, skiönt jeg naturligviis baade önsker og haaber, det skal gaae mig bedre end "Mester Geert," som havde den samme Orm, men derhos det store Uheld aldrig at træffe Nogen, der gad hört hvad han vilde sige!

454Hvad jeg nu vilde sige, var, at jeg aldrig mere levende har fölt, hvor höit vi trænge til et Selskab for det *Folkelige*, end da Fruen, hvem det paa ingen Maade var enten fremmed eller foragteligt, dog i en ganske fremmed og besynderlig Tone spurgde mig, hvad det *Folkelige* var; thi saavidt skulde Man dog neppe troet, det kunde komme i Verden, at Man spurgde fremmed om, hvad der falder os *naturligt* og Andet er og kan jo det *Folkelige* umulig være. Selv derfor, naar Man, som Saamange, tvivlede paa, der i Grunden fandtes noget Eiendommeligt hos det lille *Danske* Folk, skulde Man jo dog ligefuldt indsee, at er der kun, som vi dog nok i al Beskedenhed tör forudsætte, af *Naturen* noget *Menneskeligt* hos os, da har vi ligemeget Grund til at skatte og udvikle det, enten vi saa har det tilfælles med andre Folk eller ikke, saa vor *Originalitet* kan vi ganske rolig lade staae ved sit Værd, naar vi kun holde os til det *Menneskelige*, der falder os *naturligt*, og stræbe at uddanne og yttre det saa kraftig og saa kiönt som muligt.

Det er derfor i mine Öine soleklart, at vi giennem et langt Tidsrum maae ordenlig have været forgiort og forhexede; thi det maa et Folk jo være, som i Sprog og Tankegang, i Sang og Smag, altsaa i alt Aandeligt og Hjerteligt, eller med eet Ord: *Menneskeligt*, ikke blot foretrækker det Fremmede, men glemmer omsider derover reent sit Eget. Vilde Man end sige, at det har i den nyere Tid alle Christenhedens Folkefærd gjort, da var dermed i det Höieste kun beviist, at de har alle været forhexede saavelsom vi; men der er dog aabenbar ogsaa Grader i Dette; thi saa forhexede som vi Danske har bestemt hverken 455*Svenskere* eller *Normænd*, end sige da *Tydskere*, *Franskmænd* og *Engelskmænd* været, da de baade veed at sætte ganske anderledes Priis paa deres Eget, og ligne virkelig dem selv fra Arildstid ganske anderledes end vi ligner de *Danske* fra *Skjolds* og *Rolvs* og *Frodes* eller selv fra *Valdemarernes* Dage.

Der er saaledes, for blot at nævne Eet, ingen tænkelig Grund til, at vor *Krönike* bugner af *Oldsagn*, mens de fleste andre Folks er i den Henseende meget mager, ingen tænkelig Grund uden den, at *Saxo*, som han siger, fandt mangfoldige *historiske Viser* i Folkemunde, som han ikke nænde at vrage; og vore "Kæmpeviser" er jo talende Beviser paa, at der heelgiennem Middelalderen var endnu en egen Livskilde hos os, hvorfra de "mange Bække smaa," uden at giöre nogen brusende Aa, "snoede sig saa frydelig op under de grønne Linde." Og naar Man, med denne historisk-poetiske Rigdom for Öie, som Man bestemt veed, var engang i levende Folks Munde og oplivede deres Kredse, nu hardtad forgæves over hele Landet, mellem Höie og Lave, leder om levende Spor deraf; maa Man da ikke spørge, hvor *det Folk* er blevet af, der ingenlunde vilde begrave *Frode*, för de fik hans Drape, og sang endnu i *Saxos* Tid med Lyst det lange *Bjarkemaal* fra Hedenold, og drömde endnu i hans og de fölgende Middelalders-Dage saa stærke og deilige Drömme, som i *Frister-Visen*:

Jeg lagde mit Hoved til Elvehöi,
Mine Öine de finge en Dvale;

og i *Fuglefangsten*:

456Jeg tog Öxen paa min Bag
Og vilde det Træ omfælde;

og i *Stifmors-Blomsten*:

Min Fader han red sig op ad Land,
Agted sig en Rose at bede;

og i *Nattergal-Slaget*:

Jeg veed vel, hvor der stander et Slot,
Det er saa vel bepyrdet;

og i *Langelegen*:

Det var ungen Svegder,
Han skulde Bolden lege;

og fremforalt i *Blad-Vendingen*:

Hr. Tønne han rider udaf Alsö,
Han förer sit Glavind Röst?

Med Flid nævner jeg netop disse Kæmpeviser, som alle handle om *Hexeri*, deels fordi de nu sjelden høres iblandt os, og deels fordi jeg, som sagt, virkelig troer, det Hexeri var ingenlunde "blind Alarm," men en virkelig *Fortryllelse*, hvorom det *Danske Hjerter* deilig udsang sin dybe Anelse, hvad det i alt Fald umulig kunde have gjort, hvis ikke Sangen havde været et Udtryk af dets naturlige Følelse, saa vi behøvede ikke mere Vidnesbyrd om, at det Danske Folk maa enten have været forhexet eller være forgaaet, end den Kiendsgjerning, at disse Viser skreves i Glemmebogen og nævnedes sjelden af vore Lærde uden med en pedantisk Advarsel mod den "grumme Overtro," der spøgede i dem, og var vel nu, Gudskelov, næsten reent udryddet, men maatte dog hos *Almuen* drives ud af sit sidste Smuthul.

⁴⁵⁷Visselig, det var intet Under, at Nogle af vore Lærde omsider faldt paa den Tanke, at det Sprog, Man nu taler i Danmark, var slet ikke det Gammeldanske enten fra *Frodes* eller *Valdemarernes*, hverken fra *Hjarnes* eller *Kæmpevisernes* Dage, men kun "galt Tydsk," thi paa Trylleri vilde de Lærde jo ingenlunde troe, og var det gaaet til uden Hexeri og *sorte Konster*, at Folket reent havde glemt sin Ungdoms Lyst og sin Manddoms Daad, sine Guder og Helte og alle sine *Livstykker*; da maatte det jo aandelig være dødt og begravet, have opgivet sin Aand og mistet sit Modersmaal. Af to onde Ting skal Man imidlertid immer vælge det Mindste, og derfor troer jeg, vi har været forhexede, og troer det saameget heller, som mig synes, Bladet har vendt sig, og vi er kommet til os selv igien og behøver blot at spytte det "gale Tydsk" ud, Man har puttet os i Munden, for baade at snakke og synge saa godt gammelt Dansk, at Man snart skal mærke, vi er endnu i Grunden de Selvsamme, som for tusind og totusind Aar siden, skiönt Alderen naturligviis har bidt paa os, og vi har sanket lidt Forstand med Aarene, saa vi troer ikke Alt hvad vi drømmer, og siger ikke Alt hvad der falder os ind, og lader os endnu mindre indbilde, at Maanen er en grøn Ost, eller lader os narre fra hvad vi har tilbedste.

I denne Henseende maa jeg især bede dem lægge Mærke til Hr. *Tønnes* Vise, som er en af de Fornöieligste for Danske Folk, om ikke den allerfornöieligste, jeg har seet beskrevet og ønsket at høre fra tusinde Munde.

Hr. *Tønne* fra *Als* red sig nemlig engang i Rosenslund for at bede den vilde Hare, men der kom han ⁴⁵⁸for Skade at blive seet af "*Dværgens Datter*," som hvilede sig under Lind med Guldharpen og legde paa den med *Runeslag*, saa

Den vilde Fugl paa Kvisten sad,
Forglemde sin Sang at synge,
Den vilde Hjort, i Skoven gaaer,
Forglemde sit Spring at springe.

Der blomstredes Mark, der lövedes Riis,
Det kunde de *Runer* saa vende,
Hr. *Tønne* sin Ganger med Spore tvang,
Han kunde dog ikke undrende.

Det var Ridder Hr. Tønne,
Han springer fra sin Hest,
Han gaaer til *Dværgens Datter*,
Han sidder hende *allernæst*.

Hun vil imidlertid kun gantes med ham, for hun skal giftes med *Dværg-Kongen*, og nær var det blevet Hr. *Tønnes* Ulykke; men det gjorde *Dværgepigens* Moder ondt, som var kommet af Christenfolk og var en Systerdatter af Dronningen paa *Island*, derfor löste hun ikke blot Hr. Tønne af de slemme *Runebaand*, men udrustede ham rigelig med Alt hvad han behøvede for at vinde den *Islandske* Prindsesse, der sad fangen i *Upsal*, og maatte aldrig "i Dandsen gaae, ei heller til Kirken fare," og af Rustningen huer det mig især hvad hun synger om:

⁴⁵⁹Jeg skal give dig gode Guldbaand,
Deri ligge Roser drevne,
Hvert det Ord, du taler kræng,
Skal falde som de var skrevne.

Det gik ogsaa Altsammen fortræffelig:

Saa tog han den skiønne Jomfru,
Alt med hendes røde Guld,
Saa förde han hende til *Dannemark*,
De bleve hinanden huld.

Han förde hende til sin egen Gaard,
Hun var en Rosensblomme,
Alle de Folk paa *Alsö* var,
De favned saa vel deres Komme.

Det spurgdes over til *Island* brat,
At fundet var Kongens Datter,
Den Konning og hans Venneviv,
For Sorg fik Fryd og Latter.

Jeg veed ikke M. H. om De allesammen forstaaer den halvkvædne Vise, eller om de engang har lagt Mærke til den, men, med Skam at tale om, har jeg aldrig seet den för i Dag, uagtet jeg dog bildte mig ind at være vel belæst i Kæmpevise-Bogen, og havde De end Alle læst den, var det dog neppe overflødigt at opfriske den i Deres Hukommelse; thi De veed nok, det især ved Læsningen kommer saameget an paa Omstændighederne, med hvad Öine Man betragter en gammel Vise. Saaledes tör jeg vel formode, jeg aldrig kunde læst Hr. *Tönnes* Vise uden at finde den baade dyb og deilig, men for at henrives saaledes af den, som det virkelig i Dag var Tilfældet, maatte vor Forgiörelse med *Dvæрге-Runer* netop staae mig saa levende for Öie, som den nu gör, maatte Folk, som de jo gör, nægte, der nogensinde har været et *Sönderjylland* til, maatte Man netop fra *Als*, som Man jo har gjort, protestere mod al mulig *Danskhed*, og endelig maatte, trods alt det, *Sönderjylland*, som det aabenbar ogsaa gör, netop nu komme sin *Danskhed* mere levende ihu end nogentid siden *Knud Lavards* Dage, der ganske rigtig lod sig daare af *Dværgens Datter*. Var derfor kun Hr. *Tönnes* Vise endnu i Folkemunde, da vilde vi, ved at forklare den, kunne meddele Folket en heel Anskuelse af *Forgiörelsen*, som kun er alt for vis, og af *Helbredelsen*, vi forvente, men selv i Bogen nærer denne Vise vidunderlig mit Haab ikke blot om "*Dannevirkes* Opreisning," men om Kæmpehjelp i Nordens Aand netop fra den Side, hvor den syndes reent umulig.

Dog, hvad siger jeg? Længe för mit Öie faldt paa Hr. *Tönnes* Vise, og længe för Man i *Sönderjylland* eller Dansk Holsteen drömde om, at der var nogen större Salighed end den Höitydske, da havde vi jo alt i *Adam Öhlenschläger* faaet en Kæmpehjelp i Nordens Aand fra *Sönderjylland*, som "*Gamle-Skolen*" i Upsal ei vil nægte, bröd godt sin Landse for "*Islændersken*," saa, fik vi end aldrig mere Hjelp derfra, maatte vi dog være taknemmelige og undres over Dybden i de Gamles Drömme. Her har vi da allerede Lidt at gjøre til Folkelivets Tarv, og jeg vil derfor bede Hr. *Rask* indrykke Hr. *Tönnes* Vise heel og holden i sit *Morskabsblad* for Almuen, deels for ogsaa derved at more Folket og især *Sönderjyderne* lidt, og deels for at vi desför kan faae at vide, om den endnu nogensteds skulde findes i Folkemunde med sin gamle Tone, som jeg formoder maa ret være liflig*Det fandtes siden, at Melodien til Hr. *Tönnes* Vise ogsaa ubemærket fandtes i den ny Udgave af *Kæmpeviserne*, og den har altsaa endnu for kort siden været i Munden.. Skal den nemlig gjøre Gavn, maa den paany blive "söd i Munden," og först da nytter det at pege paa den, som et herligt Drömme-Epos om Hexeriet og *Helbredelsen*, thi da faaer Hr. *Tönne* först sit Glavind "*Röst*" igien, hvormed han, til de Lærdes Forbauselse, kan sönderskiære alle Runebaand og trodse alskens Rune Konst!